

Zlatan Vauda in njegov opus med dvema domovinama

Povzetek

Pričujoči prispevek poskuša začrtati portret slovenskega skladatelja, dirigenta in pedagoga Zlatana Vaude (1923–2010), ki je bil rojen pred sto leti v Pernici (nekdanj Sv. Marjeti ob Pesnici), a je večino življenja preživel v Beogradu. V Srbiji, kamor so ga odpeljali kruti dogodki druge svetovne vojne, je bil kot obetaven mlad umetnik sprejet z odprtimi rokami. Tam se je akademsko glasbeno izobrazil in z Otroškim pevskim zborom RTB ustvaril sijajno dirigentsko kariero. Njegov obsežen skladateljski opus je ostajal ves čas v senci njegovega delovanja. Bil je »domač« na tujih tleh in hkrati »tuj« na domačih. Prispevek razkriva, kaj je povezovalo Vaudo s slovensko zemljo, kulturo in Slovenci, s katerimi je ves čas vzdrževal stike, kako se to odraža v njegovem opusu, izvajanju njegovih skladb in kje so stičišča njegove glasbe s slovensko kulturno dediščino, katere del bo skladatelj nedvomno ostal. Glasbena in filmska zbirka Univerzitetne knjižnice Maribor hrani le del njegove zapuščine, ki bo bistveni vir za pričujočo raziskavo, ključna oseba pri promociji njegovega dela v Sloveniji pa je bila pesnica in literarna zgodovinarica Alenka Glazer iz Ruš.

Ključne besede: Zlatan Vauda (1923–2010), Srbija, slovenska narodna manjšina, slovenski skladatelji in dirigenti, slovenska kulturna dediščina, slovenska glasba

Uvod

Zlatan Vauda je bil eden izmed tistih slovenskih skladateljev in glasbenikov, ki so le del življenja preživel v Sloveniji, saj jih je pot zanesla iz različnih razlogov drugam. Nekateri so odšli proti svoji volji in se niso več vrnili iz ekonomskih, političnih ali povsem osebnih razlogov. Nekateri so bili izgnani od okupatorja v času druge svetovne vojne, a so ostali na tujem zato, ker se jim je tam ponudila dobra priložnost za razvoj lastne kariere. Tako je bilo tudi v skladateljevem primeru. V

Sloveniji je preživel otroštvo in mladost, pri osemnajstih letih pa ga je usoda zanesla v Srbijo, kjer se je ustalil in tudi ostal, dokler se ni poslovil v svojem osemnosemdesetem letu. Čeprav je večji del življenja preživel drugje, je slovenstvo ostalo del njegove identitete, nezanemarljivi del njegovega kreativnega duha, čustveno-miselnega sveta in opusa.

Bistveni mejniki iz življenja in delovanja Zlatana Vaude so bolj ali manj znani in večkrat že zapisani. Njegove osnovne biografske podatke najdemo na več mestih: v *Jugoslovanskih glasbenih delih*, *Leksikonu jugoslovanske muzike*, *Muzički enciklopediji*, v zborniku *Srbi v Sloveniji, Slovenci v Srbiji*,¹ *Muzički stvaraoci u Srbiji*,² v *Enciklopediji Slovenije*³ ... O njem so pisali že številni, tudi Slovenci (Anica Sabo, Franc Križnar, Marko Studen, Karmen Salmič Kovačič idr.). Zato se bomo osredotočili bolj na to, kaj govorijo o njem njegova dela, kaj je povedal sam o sebi in kakšne podrobnosti iz njegovega opusa skriva delček njegove zapuščine v Univerzitetni knjižnici Maribor. Poskušali bomo osvetliti njegov portret s »slovenske« strani, saj se zdi, da v njegovi prvotni domovini nanj še ni posijalo dovolj luči, da bi se njegovo ustvarjanje ustrezno in zaslužno zasidralo v zavest Slovencev kot sestavni del slovenske kulturne dediščine. Ta stran njegovega »obraza« je morda tudi manj znana v Srbiji, je pa vsekakor sestavni del njegovega osebno-umetniškega torza.

Glasbena in filmska zbirka *Enote za domoznanstvo in posebne zbirke UKM kot promotor Vaudovih del*

Ko sem leta 1997 prevzela kot skrbnica Glasbeno in filmsko zbirko v Univerzitetni knjižnici Maribor, je bilo v njej že precej del Zlatana Vaude, ki jih je sam prek Alenke Glazer⁴ ali po pošti pošiljal v Univerzitetno knjižnico Maribor. Kmalu sem spoznala tudi gospo Glazerjevo, ki mi je začela o njem pripovedovati. Bila je njegova tesna prijateljica, povezana pa sta bila vse od gimnazijskih let v Mariboru naprej. Tudi njena družina je bila namreč leta 1941 izseljena v Srbijo, a se je po koncu vojne vrnila v rodne Ruše pri Mariboru, kjer je bil Zlatan Vauda pogosto njihov gost, ko se je nahajal v Sloveniji. Alenka Glazer je bila literarna zgodovinarica, dolga leta predavateljica na Pedagoški akademiji v Mariboru, pa tudi pesnica. Tako kot njen oče Janko Glazer⁵ (prijelo se ga je

¹ Sabo 2010a.

² »Zlatan Vauda, 1923–«. Peričič idr. 1969, 563–566.

³ Studen 2000b.

⁴ Alenka Glazer (Maribor, 23. marec 1926–Topolšica, 6. marec 2020), slovenska pesnica, prevajalka, urednica in literarna zgodovinarica.

⁵ Janko Glazer (Ruše, 21. marec 1893–Ruše, 2. februar 1975), slovenski pesnik, literarni zgodovinar, knjižničar in urednik.

ime »pesnik Pohorja«), ki je bil med drugim tudi kulturni zgodovinar in dolgoletni ravnatelj Študijske knjižnice v Mariboru.

Gradivo smo do sedaj hranili kot poseben fond oziroma skladatelj arhiv, ki se razlikuje od ostalega gradiva v knjižnici, saj velja za »rokopisno«, kljub temu, da so vmes tudi publicirana dela. Pa vendar so ta v manjšini. Večinoma gre za zapise skladb s »posebnimi odtisi« (letraset nalepke) ali njihove reprodukcije. Skladatelj jih je v zelo lični podobi izdelal sam, da bi bila njegova dela berljiva za izvajalce. Zato dajejo vtis, kot da so publicirana (notografirana v obliki za tisk). To je bila neke vrste njegova samozaložba v nekaj izvodih.

Ker ima Enota za domoznanstvo in posebne zbirke UKM,⁶ kamor spada tudi Glasbena in filmska zbirka, med drugim tudi takšno poslanstvo, da zbira, hrani in promovira gradivo iz lokalnega okolja, kulture in zgodovine, sem se kmalu po več pogovorih z Alenko Glazer odločila, da pripravim intervju s skladateljem za mariborske *Dialoge*. Moje srečanje z njim se je tako zgodilo leta 1999. Bilo je nepozabno in zadnje. Vendar je spomin nanj še kako živ. Prvič sem spoznala njegovo delo, življenje, osebnost in energijo, ki jo je izžareval, od blizu. Poleg tega je bil postaven, čeden in uglajen gospod. Marsikaj bi mi še imel povedati, ko bi nama čas dopuščal, in z veseljem ga je bilo poslušati. Njegovo sproščeno in lucidno pripovedovanje je bilo polno modrih izrekov in drobnih duhovitosti. Eno leto pred tem je praznoval svojo 75-letnico. Po objavi najinega pogovora se je začela še večja promocija njegovih skladb, iskanje interpretov za izvedbo in snemanje. Glasbena in filmska zbirka se je tako ob njegovih prijateljih in znancih aktivno vključila v promocijo in spodbujanje izvedb ter snemanje njegovih del, skladatelj pa je dobil dodaten navdih za nadaljnje ustvarjanje.

Ko glasbeni ustvarjalec napiše skladbo, je v določenem smislu prehodil le pol poti. Pogosto se zgodi, da njegove partiture obležijo v predalih, arhivih ali neznano kje, tudi za dlje časa. Šele izvedba te glasbe predstavlja tisto drugo polovico, ki ustvarjeno delo priključuje v življenje, njen posnetek ali javna objava notnega zapisa pa sta tista (končna) nadgradnja, ki se je veseli prav vsak avtor. Posvetili se bomo torej najprej izvedbam, snemanju, publiciranju in promociji Vaudovih del v Mariboru in okolici. Podatki niso popolni, zabeležili pa bomo tiste, ki so nam znani.

Na povabilo Koncertne poslovalnice – Glasbene mladine Maribor je z Otroškim zborom RTV Beograd Zlatan Vauda nastopil kot dirigent v Unionski dvorani že 20. marca leta 1967. Zbirka hrani fotokopijo koncertnega programa, ki je bil sestavljen iz skladb različnih narodov nekdanje Jugoslavije, segal pa je od renesanse do sodobnosti. Na njem so bila tudi štiri njegova dela (*Hrabri miš*, *Rodjendanska pjesma*, *Frula*, *Proleće*). (Gl. sliko 1)

⁶ Predstojnica enote je zgodovinarica dr. Vlasta Stavbar.

KONCERTNA POSLOVALNICA - GLASBENA MLADINA
M A R I B O R

OTROŠKI ZBOR RTV B E O G R A D

Dirigent: Zlatan Vauda.

S P O R E D :

1. Franciscus Bessinensis: NON E TEMPO
2. Ivan Lukačić: MOTET III
3. Vinko Jelić: PROBASTI DOMINE
4. Thomas Weelkes: SATIRIČNA POPEVKA
5. Stevan Mokranjac: NA RANILU
6. Miloje Milojević: SANKANJE
7. Janez Kuhar: UCENJAK
8. Borivoje Simić: MAKEDONSKA
9. Zlatan Vauda: HRABRI MIŠ
10. Narodna - arr.
Zlatan Vauda: RODJENDANSKA PJESMA
11. Lovro Župancvić: SIJAČI SMJEHA
12. Vojislav Kostić: TRI PESME - Rosa, Kroko-
.. dilske suze, Mali crni
13. Stanojle Rajičić: STARI BREST
14. Karel Pahor: ČETIRI BELOKRANJSKE
15. Borivoje Simić: ŠTA KO IMA
16. Lotka Kalinski: CIRKUS
17. Zlatan Vauda: FRULA
18. Nikola Hercigonja: ŠAPUTANJE
19. Aleksandar Obradović: ECI, PECI, PEC
20. Zlatan Vauda: PROLEĆE
21. Ljudmila F rajt: SUNCE U MAJU.

Maribor, 20. 3. 1967

Unionska dvorana ob 20.15 uri

Slika št. 1: Koncertni program nastopa Otroškega zbora RTV Beograd v Mariboru leta 1967

Sam je ob najinem srečanju povedal, da sta že pred več desetletji⁷ v Mariboru njegovo *Sonata brevis* izvedla klarinetist Valter Petrič in pianist dr. Roman Klasinc. Po posredovanju Alenke Glazer je Moški pevski zbor Slava Klavora pod vodstvom Branke Janc leta 1995 poustvaril na mariborski Naši pesmi tudi njegovo skladbo *Ciproš* na besedilo Janka Glazerja (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 10).

Na željo Alenke Glazer je Zlatan Vauda leta 1999 uglasbil za otroški zbor in klavir cikel njenih pesmi *Gúgalice*.⁸ Po zavzetosti književnika, kulturnega delavca in urednika Marjana Pungartnika je Mariborska literarna družba ta skupek skladb še istega leta izdala kot prvi zvezek v novo osnovani glasbeni zbirki Čriček.⁹ Izid sta finančno podprla Zveza kulturnih društev Maribor in Sklad RS za ljubiteljske dejavnosti. Zvezek je notografiral slovenski skladatelj Marjan Šijanec, ki je tudi v Srbiji preživel vrsto let. Kot je zapisala v spremni besedi Alenka Glazer, »je skupni motiv vseh šestnajstih pesmi v zbirki guganje. Od tod tudi naslov za zbirko, ki združuje besedila, namenjena spremljavi igre odraslega z otrokom, ko ga guga na kolenu in mu hkrati govori ali poje pesem« (Glazer 1999). Štiri leta kasneje so izšle kot drugi zvezek v isti zbirki ob osemdesetletnici Zlatana Vaude njegovi *Mladinski zbori* (2003) iz leta 1990, prav tako na besedila Alenke Glazer.¹⁰ Zadnja dva sta s klavirsko spremljavo, segajo pa od 1- do 4-glasja.

Leta 2000 je vokalna skupina Liguster pod vodstvom Aleša Marčiča na pobudo skrbnice zbirke izvedla na svojem letnem koncertu skladbo *Nekoč* (1998) na besedilo Berte Čobal - Javornik. Isto skladbo je skupina posnela za Radio Maribor pod vodstvom Jožice Lovrenčič Lah¹¹ in izdala leta 2001 na zgoščenki s tem naslovom (Liguster 2001). Že v maju 2000 je Vaudovo skladbo *Pesem o rasti* na besedilo Janka Glazerja izvedel združen Ženski in Moški zbor Nove KBM,¹² partituro skladbe *Domovina* za mešani zbor iz leta 2000 na besedilo Jasne Princ pa je

⁷ Skladbo sta glasbenika posnela za Radio Maribor 23. 2. 1972, 16. 3. istega leta pa izvedla na 1. javnem radijskem koncertu v Kazinski dvorani v Mariboru. Gl. Seznam pianističnih nastopov dr. Romana Klasinca, v: Salmič Kovačič, ur. 2007, 119.

⁸ Zbirko sestavlja 16 pesmic: Gugajo se pesmice, Gúgalice, Jezdec, Igračke, Stolček, Pikapolonici, Ladja, Pika, Anja Panja, Voziček, Gugalnica, Bari, Zèlenmedek, Konjiček Pegaz, Sanje, Gugajo se pesmice. Leta 1997 so vse skupaj izšle pri DZS v Ljubljani.

⁹ Zbirko je Zveza kulturnih društev Maribor osnovala v spomin na zborovodjo, glasbenega pedagoga in ustanovitelja Mladinskega pevskega zbora Maribor Branka Rajštra (1930–1989).

¹⁰ Besedila pesmi so iz zbirke Alenke Glazer *Žigažaga*, Ljubljana, Mladinska knjiga 1980. Vsebinska: Rakec-rak, Kaj pa zdaj?, Peter Klepec, Čira čara, Vijavaja.

¹¹ Gl. radijsko oddajo ob 80. letnici skladatelja Zlatana Vaude, Radio Maribor 9. 1. 2003. Hrani Glasbena in filmska zbirka UKM na CD-ju.

¹² Po pričevanju dolgoletne pevke Ženske pevskega zbora Nove KBM Dane Kmetič.

skladatelj tudi poklonil »Moškemu in ženskemu zboru Kreditne banke v Mariboru (dirigenta Miran Antauer, Irena Rigo)«, ki jo med drugim hrani zbirka, a podatka o izvedbi nimamo.

21. marca 2001 je vokalna skupina Canticum pod vodstvom dirigenta Jožeta Fürsta na podelitvi Glazerjevih nagrad v Kazinski dvorani SNG Maribor izvedla (zopet) mešani zbor *Pesem o rasti* in še moška zbor *Večer v planini 1 in 2* (vse tri na besedilo Janka Glazerja) ter *Memento mori* (na besedilo Dušana Mevlje). Zvočni posnetek vseh štirih pesmi hrani Glasbena in filmska zbirka UKM na zvočni kaseti. *Večer v planini 1* in *Memento mori* sta bili praiizvedbi.

Ob 80-letnici skladatelja (2003) je avtorica pripravila radijsko oddajo skupaj z glasbenim uredništvom Radia Maribor (Urška Čop Šmajger). Zbirka hrani posnetek na zgoščenci. V oddajo so bile vključene *Pesem o rasti* in *Večer v planini 2* ter druge skladbe, katerih snemanje je sprožila skrbnica zbirke. Za Radio Maribor sta namreč tudi baritonist Samo Ivačič in pianist Andraž Hauptman posnela *Tri samospeve* za bariton in klavir na besedilo Otona Župančiča (*Med rožami; Iskal sem te; Prišla si*). Skladbo *Ciproš* (1999, bes. Janko Glazer) za bariton in rog je Ivačič posnel tudi s hornistom Boštjanom Lipovškom, skladbo *Trizvok* za mezzosopran in klavir (bes. Alenka Glazer) pa sopranistka Dragica Kovačič in pianist Simon Dvoršak.¹³ Tudi prve štiri *Gúgalice* so bile posnete za radio Maribor – zapel jih je Otroški pevski zbor Jarenina pod vodstvom Valerije Nemeč in pianistke Tamare Krajnc. V oddajo je bila vključena prav tako skladba *Nekoč* v izvedbi vokalne skupine Liguster. *Tri samospeve* na besedilo Otona Župančiča sta izvedla v Kazinski dvorani SNG Maribor na predstavitvenem recitalu Glasbene mladine Maribora mladi baritonist Samo Ivačič¹⁴ in pianist Andraž Hauptman 17. 2. 2003, takrat je nastal tudi posnetek teh skladb, ki so predstavljeni v oddaji (Ballata 2003, 11).

Snemanje Vaudovih del se je na pobudo Glasbene in filmske zbirke UKM nadaljevalo. Vauda je nekaj del tudi na novo napisal. V maju 2001 je ustvaril tri *Sonatine* za fagot in klavir (št. 1–3) in *Eseje* za pihalni trio, ki jih hrani zbirka in še čakajo na slovenske izvajalce. Trio Simonutti je očitno že izvajal priredbo skladbe slovenske ljudske *Kje so tiste ...* za pihalni trio iz istega leta, saj mu je skladatelj to delo posvetil, kot piše na partituri. Leta 2004 je ustvaril še *Sonato* za klavir, ki jo je pozneje izvedla Adriana Magdovski.

Leta 2005 sta baritonist Aleš Marčič in pianistka Adriana Magdovski posnela za Radio Maribor tudi skladateljjev samospjev *Oreh* za bariton in klavir na besedilo Alenke Glazer, ki ga je ustvaril Zlatan Vauda leta 2001. Posnetek hrani zbirka na zgoščenci. Pianistka Adriana Magdovski je v živo izvedla in posnela tudi nekaj drugih Vaudovih skladb za klavir

¹³ Gl. radijsko oddajo ob 80. letnici Zlatana Vaude.

¹⁴ Bil je med drugim učenec Eve Novšak - Houške.

(*Sonatino* iz leta 1952). 10. 11. 2010 je mag. Ivan Vrbančič posredoval podatek, da mariborski mešani pevski zbor Pro musica, ki ga je vodil dolga leta, že vrsto let izvaja *Božične zvonove* za mešani zbor (bes. Tone Bohinc) Zlatana Vaude.

Leta 2006 je Društvo slovenskih skladateljev izdalo Vaudovo *Sonata brevis* iz leta 1968,¹⁵ leta 2007 pa glasbena založba Hartman iz Maribora še *Pastele* za pihalni kvintet iz leta 1967 po zaslugi Ervina Hartmana mlajšega.

Zbirka hrani dopise skrbnice Glasbene in filmske zbirke UKM skladatelju in uredniku Tomažu Habetu v Ljubljano, ki mu je bilo 25. 1. 2011 poslanih 23 zborovskih skladb Zlatana Vaude na slovenska besedila s sugestijo po objavi in izvedbi del. Še istega leta je Društvo slovenskih skladateljev objavilo v okviru zbirke *Zborovska glasba 2011 DSS* štiri njegove skladbe: *Ko šla boš ...* (I. Minatti), *Pesem o rasti* (J. Glazer), *Moja sanja* (A. Salmič) in *Domovina* (J. Princ).

Slovenski komorni zbor jih je še istega leta (7. septembra 2011) pod vodstvom dirigentke Martine Batič izvedel v dvorani Marjana Kozine Slovenske filharmonije v Ljubljani v okviru cikla Koncertni atelje DSS. Izvedene so bile po štiri skladbe Zlatana Vaude in Alojza Srebotnjaka ter po ena od drugih slovenskih skladateljev.¹⁶ V koncertnem listu, ki ga hrani zbirka, so bile objavljene tudi kratke biografije ustvarjalcev, med njimi tudi Zlatana Vaude, izpod peresa Tomaža Habeta, kjer je ta zapisal tudi nekaj o izvedenih delih. Med drugim je poudaril: »*Kljub temu, da je skladatelj Zlatan Vauda (1923–2010) vse življenje deloval v Srbiji, kjer je v Beogradu študiral dirigiranje in kompozicijo, kasneje postal tudi dirigent Otroškega zbora pri RTV Beograd, je kot rojen Slovenec (Šmarjeta pri Mariboru) ostal zvest slovenski besedi in uglasbil številne slovenske pesnike: Alenka Glazer, Janko Glazer, Alojz Gradnik, Silvin Sardenko in Zoran Hudales [...]. Odlikuje ga jasna melodična linija, tradicionalni harmonski stavek, ki zveni sodobno in izrazno. V njegov spomin in za predstavitev njegove ustvarjalnosti bomo v Sloveniji prvič slišali štiri skladbe: Ko šla boš ... (I. Minatti), Pesem o rasti (J. Glazer), Moja sanja (A. Salmič) in Domovina (J. Princ).*« (Habe, 2011). *Pesem o rasti* je bila sicer že prej izvedena v Mariboru, vendar tega podatka Habe ni imel.

Osrednji dogodek, žal šele po skladateljevi smrti, je pripravila skrbnica zbirke v letu Evropske prestolnice kulture 2012 – veliko razstavo v Knjižnem razstavišču UKM z naslovom »Zlatan Vauda (1923–2010):

¹⁵ Leto nastanka skladbe je natisnjeno v partituri. Zlatan Vauda. *Sonata brevis*: za klarinet in klavir = for clarinet and piano. Ljubljana: Društvo slovenskih skladateljev, 2006. (Ed. DSS 1680). Isto leto nastanka navaja tudi skladatelj na nasl. str. rokopisne partiture (posebni odtis, Beograd 1968), na čelni naslovni strani pa je tudi posvetilo »Ernestu Ačkunu«.

¹⁶ Na programu so bila tudi dela drugih slovenskih skladateljev (to so: Alojz Srebotnjak, Štefan Mauri, Katarina Pustinek Rakar, Vitja Avsec, Igor Dekleva, Peter Šavli, Črt Sojar Voglar, Tomaž Habe).

In memoriam«. ¹⁷ Tej je 11. aprila po svečanem dogodku v knjižnici ob 13. uri sledilo še odprtje spominske plošče skladatelju v Pernici, ki je bilo plod sodelovanja med Univerzitetno knjižnico Maribor, Mariborsko literarno družbo, Zvezo kulturnih društev Maribor, Zvezo kulturnih društev Pesnica, Šentilj in Kungota, Javnim skladom RS za kulturne dejavnosti OI Maribor in Občino Pesnica. Ob odprtju razstave 2012 je flavtist Cveto Kobal zaigral *Estampo* in *Sanje* za flavto (oboje iz l. 1962), v Pernici je nekaj *Gúgalic* izvedel šolski otroški zborček iz Jarenine pod vodstvom Valerije Nemeč ob spremljavi pianista Ota Plavčaka.

Zbirka hrani na DVD-zgoščenci tudi 2-minutni videoprispevek Karmen Podlesnik Marčič iz oddaje Glasnik TV Maribor (17. april 2012), ki je nastal ob omenjeni razstavi v Univerzitetni knjižnici in odprtju spominske plošče v skladateljevem rojstnem kraju, nekoč imenovanem Šmarjeta. V njem so podali izjave avtorica razstave K. Salmič Kovačič, Vaudova hči Marija (Maja) Vauda in skladatelj Marjan Šijanec.

Cveto Kobal je na Salonu glasbenih umetnikov Festivala Lent v Mariboru še istega leta (22. junija 2012) v okviru Evropske prestolnice kulture v dvorani Union med drugim zaigral tudi *Estampo* za flavto solo Zlatana Vaude (Kobal 2012).

17. decembra 2015 je bilo odprtje gostujoče in v UKM razširjene razstave z naslovom *Znameniti Slovenci v Beogradu*. Avtorji so bili Saša Verbič, Dušan Sindik, Slobodan Jakoš in Karmen Salmič Kovačič ter Renata Močnik iz UKM. Koncert ob odprtju razstave je na pobudo skrbnice zbirke obsegal skladbe *Kje so tiste stezice* (2001) in *Plač matere* (1992) za dve violini in klavir ter samospjev *Oreh* (2001) za bariton in klavir na besedilo Alenke Glazer. Izvedli so jih pianistka Adriana Magdovski, violinistki Sausan Hussein in Špela Huzjak ter baritonist Aleš Marčič (Koncert 2015).

Zbirka je bila tako ves čas tudi pobudnik izvedb, posnetkov, oddaj o Zlatanu Vaudi, ob njegovi glavni promotorki Alenki Glazer in drugih prijateljih. Leta 2015 je celo na Oddelku za glasbo Pedagoške fakultete v Mariboru nastalo magistrsko delo *Sanje Hvalec z naslovom Solistična literatura za klarinet slovenskih skladateljev med letoma 1950 in 2012* pod mentorstvom red. prof. Alojza Slavka Kovačiča. Eno poglavje je posvečeno Zlatanu Vaudi in njegovi *Sonati brevis* (Hvalec 2015). Dokaz za to, da se ta sonata pogosto izvaja na akademijah in glasbenih šolah po Sloveniji, pa je tudi njena uvrstitev v program letošnjega 30. mednarodnega glasbenega cikla Mladi virtuoz, ki ga prireja vsako leto Festival Ljubljana. 30. marca letos sta jo izvedla klarinetist Matic Sotošek in pianistka Nika Tkalec. ¹⁸ Skladateljeva dela so torej po zaslugi objav že znana in izvajana širše po Sloveniji.

¹⁷ Razstava je bila odprta od 2.–18. aprila 2012. Zbirka hrani 4-stransko brošuro, ki je bila ob tem natisnjena.

¹⁸ [https://kritik.si/2023/03/29/po-koncanih-37-sgd-se-nadaljujejo-30-mladi-virtuoz/](https://kritik.si/2023/03/29/po-koncanih-37-sgd-se-nadaljujejo-30-mladi-virtuoz/?fbclid=IwAR3m5v9E_ksYthBV8-NWWpbwcfjHi71p_WG1oCAJt4ouFn6zTIN5eRrF3eU)
?fbclid=IwAR3m5v9E_ksYthBV8-NWWpbwcfjHi71p_WG1oCAJt4ouFn6zTIN5eRrF3eU.

Zbirka hrani veliko del Zlatana Vauda, a ne čisto vseh. Hrani tudi Vaudova pisma skrbnici zbirke, poleg kuvert, v katerih ji je sam pošiljal reprodukcije svojih skladb, pa tudi nekaj fotografij, druge korespondence, besedil o njem (strokovne prispevke, kritike, koncertne programe ...). Vsakovrstno gradivo, pomembno za raziskovanje njegovega življenja in dela, posreduje zbirki po očetovi smrti njegova hči Marija (Maja) Vauda Pilipović. Naj omenimo le nekaj dragocenih zvočnih in videoposnetkov.

Zbirka hrani videoposnetek (DVD) premiere *Ježeve hišice* z dne 25. 3. 2011 (dirigent Dario Vučić, Zbor Opere Narodnega gledališča Sarajevo, Sarajevska filharmonija), pa tudi zvočni posnetek *Ježeve hišice* na CD-ju z dne 25. 5. 1959 (Zbor in komorni orkester Radia Beograd); zvočni posnetek (CD) skladbe *Oče naš* (2002); zvočni posnetek (CD) skladbe *Pokošeni osmesi* za sopran in pihalni kvintet z dne 9. 3. 1978 (besedila iz antologije klasične kitajske poezije »Svet u kapi rose«, prevedel Dragoslav Antić, izvajajo Irina Arsinin – sopran, Beograjski pihalni kvintet); videoposnetek na DVD-ju z naslovom *Predniki in potomci: Zlatan in Marija Vauda: Trije akordi* iz leta 2015;¹⁹ TV videoposnetek (DVD) avtorskega koncerta Zlatana Vauda v skupščini mesta Beograd in zvočni posnetek (CD) istega koncerta z dne 30. 6. 2007;²⁰ zvočni posnetek (CD) *In memoriam Zlatan Vauda*, 9. 11. 2010, v katerem so poleg njegove glasbe objavljeni tudi intervjuji z njim; zvočni posnetek (CD) *Koncerta za klarinet in orkester* iz leta 1960 (izv. E. Ačkun, Z. Mehta); TV videoposnetek (DVD) koncerta Otroškega zbora RTB v dvorani Kolarčeve ljudske univerze v Beogradu iz leta 1986 (dir. Zlatan Vauda); videoposnetek (DVD) s TV Beograd Otroškega zbora RTB iz leta 1998; videoposnetek (DVD) Društva Sava v Beogradu: ob obletnici Društva Slovencev v Beogradu.

Zbirka hrani na zvočni kaseti tudi posnetek skladbe *Trizvok* za mezzosopran in klavir v izvedbi Eve Novšak - Houške in Igorja Dekleve (avtorica besedila je Alenka Glazer), pridobljen iz arhiva RTV Slovenije.

Poskus osvetlitve skladateljeva portreta s »slovenske« strani

Če bi želeli osvetliti portret Zlatana Vauda vsaj z ene plati in njegovo življenjsko pot do odhoda v Srbijo, nudi delček njegove zapuščine v UKM dobre nastavke za to. Tudi sam skladatelj je čutil potrebo, da zapiše določena dejstva o sebi, za katera ne bi želel, da gredo v pozabo. Svojo kratko biografijo je pribeležil (natipkal) ob koncu partiture *Plač matere* za triglasni mladinski zbor. Ker je ta dragocen in najbolj pristen vir, jo v celoti podajamo:

»Zlatan Vauda se je rodil 14. januarja 1923 v Šmarjeti ob Pesnici – današnja Pernica, kjer je bil njegov oče Mirko Vauda šolski upravitelj, vnet

¹⁹ Dostopno tudi na: <https://www.youtube.com/watch?v=NCNv2NWiatE>.

²⁰ S pripisom: »Posvečen doajenu naše umetničke muzike Zlatanu Vaudi, kao omaž njegovom bogatom, plodotvornom autorskom radu.«

pevec kot tudi Zlatanova mama Marija. Vinko Vauda, stari oče, je v Veržeju imel svoj zbor in pihalni orkester. Tudi on se je bavil s skladanjem, znan je bil kot prvi učitelj našemu znanemu skladatelju Slavku Ostercu. Zlatan beleži svoj drugi rojstni dan 21. oktober 1941, poznana tragedija, v kateri je slučajno preživel ... V Nišu je spoznal poznanega skladatelja prof. Marka Tajčevića, kateri je v njegovih samoučnih skladbah odkril glasbeni talent. V klasi istega profesorja konča študij kompozicije, prisustvuje na letnih seminarjih Hansa Svarovskega in se privatno uči pri Hansu Jelineku dodekafonijo. Medtem je izbran za dirigenta RTB, kjer vodi znani otroški zbor, deluje tudi kot glasbeni producent, predava na mnogih seminarjih doma in v inozemstvu. Za svoje nesebično delo Zlatan Vauda je sprejel mnoge nagrade, bodi kot skladatelj ali dirigent. Med drugimi priznanji je Nagrada za življenjsko delo in nagrada Vuka Stefanovića Karadžića. V tej pesmi je prikazan jok matere. Napev ima značaj starih prekmurskih pesmi.«²¹

Bil je ponosen na svoj rod in družino, na prednike, na svoj izvor. Upravičeno. To ga je oblikovalo in klesalo vse do nasilne deportacije v Srbijo. Od tod njegovi glasbeni geni, prvi stiki s slovensko in glasbeno kulturo nasploh, domačim ustvarjalnim vzdušjem, okoljem, etično-moralnimi načeli, filozofskim diapazonom, čustvenimi vzgibi in vsem, kar pravzaprav oblikuje osebnost. Njegov ded Vinko Vauda,²² ki je bil nadučitelj v Veržeju pri Ljutomeru, je bil prvi glasbeni učitelj Slavku Ostercu. Tega ne gre zanemariti. Lahko bi rekli, da je svoje delo dobro opravil, saj vemo, kako pomemben je bil Osterc s krogom svojih napredno usmerjenih učencev za slovensko glasbo – vir slovenskega modernizma in nove glasbe med obema vojnoma in po njej. »Tako se je tudi moj oče poznal z njim,« pravi Vauda. »Moja sestra se je leta 1939 pripravila na tekmovanje pevcev v Ljubljani, čeravno se je dotlej šele tri mesece učila petja pri gospe Ropas v Mariboru. Dobila je drugo nagrado. Dragotin Cvetko in Osterc sta nagovarjala mojega očeta, naj hčerki pusti, da ostane v Ljubljani, ker je imela izjemen sopran in izreden muzikalni čut. Žal do tega ni prišlo.« (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 5). Vinko Vauda je bil tudi predsednik Bralnega društva v Veržeju (ustanovljeno l. 1890) od leta 1895 do 1908. Danes se društvo imenuje Kulturno društvo Slavka Osterca Veržej (oz. »Slavko Osterc«).²³

Dr. Dragotin Cvetko je bil drugi mož, pomemben za slovensko glasbeno kulturo in zgodovino kot nestor slovenske muzikologije, ki je bil Zlatanu Vaudi blizu, imel ga je celo v svojem sorodstvu, saj je bil dr. Cvetko bratranec njegovega očeta. Njuni materi, rojeni Freuensfeld, sta

²¹ Avtobiografsko besedilo v tretji osebi (tipkopis) je dodano partituri *Plač matere*: narodna, troglasje. Posebni odtisi (rkp.) Zlatana Vaude. Brez letnice nastanka. Hrani Glasbena in filmska zbirka UKM.

²² Vinko Vauda (1863–23. 6. 1908).

²³ Kulturno društvo »Slavko Osterc« Veržej. Zgodovina društva. Pridobljeno 10. 7. 2023 z: <http://www.kd-verzej.si/opis-drustva/zgodovina-drustva/>

bili sestri. Kot je sam povedal skladatelj za *Dialogue*, je bil Dragotin Cvetko z njegovim očetom tesno povezan in je vsa leta spremljal njegov glasbeni razvoj: »Tako je 1951. leta očetu poslal izrezek iz münchenškega časopisa *Musik* s poročilom o koncertu beograjskih študentov na dunajski glasbeni akademiji, kjer so izvajali tudi mojo skladbo – *Sonata brevis* za klarinet in klavir. Sam sem se z njim srečeval na jugoslovanških glasbenih tribunah v Opatiji, kjer so bila pogosto izvajana tudi moja dela; stike pa sem imel tudi z njegovim bratom Cirilom Cvetkom« (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 5).

Tudi oče Mirko Vauda,²⁴ ki je bil nadučitelj v osnovni šoli pri Sv. Marjeti ob Pesnici (Šmarjeti), je bil ugledna, družbeno angažirana, slovensko zavedna in pokončna osebnost svojega okolja, kar je brez dvoma zaznamovalo njegovega sina. V *Zgodovinskem časopisu* iz leta 1961, ki ga je izdalo Zgodovinsko društvo za Slovenijo, se na strani 80, v prispevku Lojzeta Udeta z naslovom »Boj za Maribor in štajersko Podravje l. 1918/19« med drugim bere: »Mirko Vauda npr. pripoveduje, da je bil od jeseni leta 1917 v stalnih stikih z Maistrom in da je v sporazumu z njim reševal domačine v Šmarjeti ob Pesnici in v okolici iz avstrijske vojaške službe. Dogovor z generalom Maistrom je bil, da je zaviral izterjavo obrovkov vojnega posojila, zbiranje kovin in oblačil ter od septembra 1918 dalje pridobival dopustnike za to, da se niso več vračali k vojakom. Tudi orožje je začel zbirati. Mirko Vauda je bil, kakor sam pripoveduje, potem ko so našli njegovo fotografijo s sokolske proslave v Rušah, ki je bila narejena na dan sarajevskega atentata leta 1914, degradiran od praporščaka v vojaka brez šarže. Pozneje se mu je posrečilo doseči, da je bil odpuščen zaradi invalidnosti in je živel v Šmarjeti ob Pesnici. Maister mu je bil poročna priča. Po prevratu je postal gèrent šmarješke občine.«²⁵

Tudi njegova žena Marija, rojena Kovačič, je bila iz učiteljske družine. Oba sta bila zelo muzikalična. Oče je imel »lep lirski tenor, igral je klavir, orgle in je tudi komponiral ter vodil mešani pevski zbor. Kot pevec je sodeloval v znanem mariborskem moškem zboru Jadran. Mama je bila prav tako glasbeno nadarjena, z izrednim poslušom. Pela je alt in igrala klavir. Oba sta muzicirala zelo pogosto«, je povedal skladatelj za *Dialogue* (Vauda in Salmič Kovačič 1999, 4–5). Zlatan se jima je rodil kot drugi otrok, imel je še starejšo sestro Ireno. V družini se je veliko pelo. V realno gimnazijo v Mariboru se je vozil (dvanajst kilometrov) s kolesom, pozimi pa z avtobusom in smučmi. Bil je namreč vnet telovadec, posebno na bradlji, kjer je bil dve leti zapored srednješolski prvak. Vzorniki so mu bili Leon Štukelj, Primožič, Grilc, Gregorka, Kujundžič –

²⁴ Mirko (Miroslav) Vauda (24. 11. 1891–4. 11. 1980). Podatek hrani zbirka v obliki enega od podnapisov z razstave.

²⁵ Kulturno-umetniško društvo Marice Kerenčič Pesnica. Pridobljeno 10. 7. 2023 z: <https://www.facebook.com/UKMknjiznica/photos/maister-vojanov-v-civilu-%E2%80%93/602509619836878/>

»naša olimpijska petorka«, kot pravi sam, pa tudi, da se z glasbo v predvojnih letih še ni posebej ukvarjal (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 5).

Potem se je začela svetovna katastrofa, ki je prekinila idilično mladost umetnika in ga zaznamovala v nasprotni smeri – z vso možno krutostjo. Celotna družina se je znašla med zaporniki v mariborski meljski vojašnici. Kot je povedal sam, so ga okupacijske oblasti zaprle že 2. maja 1941 – takrat je bil petošolec in vnet sokol. Ker se ni pokoril poveljem nadrejenega, je bil v zaporu večkrat kaznovan, nekoč je moral v kleti stati dva dni do kolen v vodi. Zaradi tega je dobil sklepni revmatizem, tako da je moral na pot v izgnanstvo z berglami. To se je zgodilo 2. julija 1941, ko so vso družino odpeljali s transportom v Srbijo, v Gružo pri Kragujevcu, od tam pa po dveh dneh v Stanovo, predmestje Kragujevca (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 5).

V Kragujevcu je družina preživela čas do konca vojne. Prve mesece, do sredine oktobra 1941, se je Vauda zaradi sklepnega revmatizma moral zdraviti v bolnišnici. Od 1942 do jeseni 1944 so ga od časa do časa z drugimi vred klicali na prisilno delo. Za njimi je bil strašni 21. oktober 1941. Kako je bilo tistega dne, tudi natančno opiše v intervjuju za *Dialogue*: »Dvajsetega oktobra so okupatorji vse moške segnali v topovska skladišča in jih naslednji dan postrelili več kot sedem tisoč. Tudi sam sem se znašel med zaprtimi. Zadnji trenutek pred streljanjem, medtem ko smo se pomikali naprej, so nas razporejali na desno in levo, med tiste, ki so bili ustreljeni takoj, in talce, ki so morali kopati jame za pobite. Jaz sem se znašel med talci in po šestdnevnem kopanju jam so me izpustili. To strašno dogajanje me je zaznamovalo za vse življenje in iz grozljivih spominov nanj sem pozneje ustvaril več glasbenih del. V moji biografiji danes muzikologi ta dogodek označujejo kot moje ponovno rojstvo. Takrat sem zapisal tri akorde, v katerih je odmev preživetih strahot. Ti se vedno znova pojavljajo kot glasbeni motiv v mojih vokalnih in instrumentalnih delih. V začetku oktobra 1944 sem se prostovoljno prijavil v I. krajiško brigado in se po osvoboditvi Beograda (20. oktobra 1944) vključil v V. slovenski bataljon, dodeljen tej brigadi. Šli smo skozi sremsko fronto, kjer sem 17. januarja 1945 preživel znano ofenzivo, v kateri je bil V. bataljon zdesetkan. Po tem boju sem bil dodeljen I. armadi, kjer se je oblikovala kulturna skupina. V njej sem deloval kot dirigent zbora vse do konca vojne. V Zagrebu je kulturna skupina I. armade pripravila igro s petjem *Djido* Davorina Jenka. Na voljo sem imel samo klavirski part in sem na osnovi tega orkestriral celotno delo za mali simfonični orkester z zborom in solisti. Uverturo sem sestavil iz motivov posameznih spevov. Sodeloval je orkester kulturne skupine I. armade in pod mojim dirigentskim vodstvom smo spevoigo izvedli štirikrat« (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 4–5).

Ko so se po koncu vojne iz Zagreba vrnil v Srbijo in prek Arandjelovca prišli v Niš, kjer je v okviru podaljšanega vojaškega roka dokončal sedmi in osmi razred gimnazije z maturo (1946), je kot dirigent zbora v

Domu armade spoznal znanega srbskega skladatelja profesorja Marka Tajčevića, ki ga je spodbudil, da se poklicno posveti glasbi. Leta 1947 je po opravljenem sprejemnem izpitu na Glasbeni akademiji v Beogradu postal redni študent oddelka za kompozicijo in dirigiranje (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 6).

Zopet je nanj posijalo sonce, vendar se je znašel na tujih tleh in tam ostal vse življenje. Hkrati je že deloval kot zborovodja v kulturno-umetniških društvih. Vodil je tudi slovenski moški zbor KUD Franc Rozman – Stane. Leta 1954 je končal študij v Tajčevićevem razredu, že leta 1952 pa bil izbran za dirigenta Otroškega zbora Radia Beograd. Vzporedno je deloval kot drugi dirigent mešanega zbora Radia Beograd (Vauda Z. in Salmič Kovačič 1999, 6). Njegova življenjska pot je bila tako zapečate-na, v Slovenijo se ni več vrnil. V Srbiji si je ustvaril dom in po upokojitvi leta 1986 ostal do konca.

Jugoslavija je bila dolgo časa skupna domovina vseh jugoslovan-skih narodov in občutka, da je postajal vse bolj domač na »tujih« tleh, skladatelj verjetno ni zaznal v takšni meri kot po njenem razpadu. Tedaj se je pojavilo tudi grenko spoznanje, da je »tujec« na domačih tleh. Zelo dolgo je trajalo, da so ga sprejeli v Društvo slovenskih skladateljev (leta 2004). V *Slovenska glasbena dela* (1979) ni bil uvrščen, prav tako ne v leksikon *Glasbeniki* Cankarjeve založbe (1988), ali v *Slovenski biografski leksikon* (Táborska–Žvanut. – 1980–1991) niti v *Novi slovenski biografski leksikon* (od 2009 na spletu <https://www.slovenska-biografija.si/>), *Slovenski veliki leksikon* (2007), v *Slovensko nacionalno enciklopedijo* (2011), v *Veliki splošni leksikon DZS* (2006), še manj v *Leksikon Sova* Cankarjeve založbe (2006).

Vendar je Vauda ves čas ohranjal stik s svojo najožjo domovino prek prijateljev, sorodnikov in znancev ter z njo živel v mislih, srcu, glasbi in besedi. Če podrobneje pogledamo njegove skladbe na slovenska besedila, nesporno pričajo o neskončno močni vezi, ki je ves ta čas nič ni moglo pretrgati ali zrahljati. Še več. Iz njegovih besedil, ki jih je uglasbil, veje velika navezanost na dom, družino, slovensko zemljo in mladost. Iz njih marsikje privre na dan z odhodom v tujino povezana bolečina.

Že v Kragujevcu je leta 1944 uglasbil *Rodovnik* za moški zbor Janka Glazerja.²⁶ Kar sedemkrat je posegel po verzih tega »pesnika Pohorja«, zlasti v devetdesetih letih, po razpadu Jugoslavije. Tu so še *Ciproš* za moški zbor (1993),²⁷ *Večer v planini 1, 2* za moški zbor (1994), *Ciproš* za bariton in rog (1999), ki ga je prav tako posvetil »Janku Glazerju

²⁶ Objavljeno v *Naših zborih* 50 (2000), 2, 64–68.

²⁷ *Ciproš* je Glazer objavil v *Novih obzorjih* že leta 1948. Partituri, ki jo hrani Glasbena in filmska zbirka, je Vauda dodal sliko Janka Glazerja in dopisal »spominu pesnika našega Pohorja«, pod naslovom skladbe pa »Spominu sina«.

in njegovemu sinu Matiji«, *Pesem o rasti* za mešani zbor (1999),²⁸ ter *Mladini ob vstopu v novo šolo* za mladinski zbor (1998). Številčno največ skladb je ustvaril na besedila Alenke Glazer – *Gúgalice* za otroški zbor in klavir (16 skladb) in *Mladinske zборе* (1990, 5 skladb), potem sta tu še samospeva *Oreh* za bariton in klavir (2001) in *Trizvok* za mezzosopran in klavir (1992).

Vsaj dve pesmi je uglasbil od Berte Čobal - Javornik: *Nekoč* za moški zbor (1998) in *Slišim potok žuboreti* za mešani zbor (2000). Na besedila slovenskih avtorjev je ustvaril še: *Dve otroški pesmi (Maj, April)*(1957, bes. Zoran Hudales), priredbo skladbe za moški zbor Emila Glavnika *Vino* na bes. Manka Golarja (1994), *Tri samospeve* za bariton klavir (1951, bes. Oton Župančič), posegel pa je tudi po stvaritvah Alojza Gradnika, Silvina Sardenka, Srečka Kosovela, Ivana Minattija, Dušana Mevlje, Rada Bohinca, Ančke Salmič in še bi lahko naštevali. Vse skladbe najdemo v Glasbeni in filmski zbirki UKM.

Poglejmo si podrobneje nekaj besedil, ki sicer govorijo o skladatelju posredno, a jih gotovo ta ne bi uglasbil, če jih ne bi tudi ponotranjil. Marsikdaj so zato samoizpovedna. Nekatera tožijo po mladosti in času, ki je minil. Takšna je npr. *Kadar pridem skozi vas* (bes. Silvin Sardenko). Uglasbil jo je za mešani in moški zbor, prvo l. 1949, drugo l. 1992. Besedilo je zelo zgovorno: »In še vedno, kadar pridem skozi vas, izza oken me pozdravlja nageljnov rudeči kras. Nekaj mi se v srcu zgane iz skrivnostnih bolečin. Morda nova hrepenenja, morda davni moj spomin. Drzno stopil bi pred okno in utrgal cvet rudeč. Ali kaj ko tam za oknom ni mladosti moje več ...«. Partituri je dodal tudi sliko domačega kraja.

Moja sanja za mešani zbor (1999, bes. Ančka Salmič)²⁹ pripoveduje o izgubljenih upih in sreči: »Moja sanja gre ponoči kot samotna vila, išče mojo tiho srečo, ki se je zgubila. Hodi čez prepade črne, čez goré, doline, a se prazna vselej vrne, komaj zora sine.«

V skladbi *Nekoč* za moški zbor (1998, bes. Berta Čobal - Javornik), kjer je na začetku partiture pripisal »Z občutkom domotožja«, se prepletajo spomini na mladost in dom z motivom samotnosti: »Cveteli v Pristavi so lokvanji beli, cvetoča gladina bila je kot vrt. Ko v soncu žareli so beli cvetovi, na vodi so tkali cvetovi bel prt. So ptice žgolele in ribe vesele pozdravljale lokvanj, cvetoči opoj. S cvetjem obdana bila je poljana, kot biser v školjki bil svet je ves moj. Ko Bog je ustvaril ta svet, na Pristavo vrgel pogled, spletel iz cvetja venec je bel, da tukaj bi večno lokvanj cvetel. Cveteli nekoč so lokvanji beli, cvetoča gladina bila je kot vrt. Nekoč so žareli beli cvetovi, na vodi bil stkan cvetoči bel prt. V Pristavo zahajam, otožno postajam, brez lokvanja zdaj je pomlad. Ni belega cvetja, so pusta poletja, v dušo samotno zajeda se hlad.«

²⁸ Izšlo v *Naših zborih* 50 (2000), 2, 45–47 in v *Zborovski glasbi* 2011 DSS Zborovska glasba 2011 (Edicije Društva slovenskih skladateljev; 2000) 8, 14–16.

²⁹ Izšlo v *Naši zborih* 50 (2000), 2, 43–44.

Nekatere pesmi imajo ljubezensko vsebino, kot na primer *Ko šla boš* za mešani zbor (1998, bes. Ivan Minatti), ki se glasi: »*Ko šla boš, vse sanje nekdanje, vse lepo odšlo bo s teboj in tiho srce bo in prazno in prazen in tih bo moj dom. Prišla bo pomlad in z njo rože: le komu bom trgal jasmin? Vse svetle večere sameval z menoj bo otožni spomin.*«

Podobno je v pesmi Alojza Gradnika *Prišel bo čas* za moški zbor (1955): »*Prišel bo čas, ko mi ne boš več rekla, da sem ti drag in več ne boš želela ne mojih ust, ne iz njih besed. Prišel bo čas, ko moja usta vela poljubov tvojih bo samo še sled zasólzena, ko bridka rana, pekla. O, kaj takrat naj svojim rokam dam? In s čim napolnim naj srca studenec, ki prazen hiral bo po tvoji hrani? Takrat bom kakor cestni kamen sam in bo samo spominov rožni venec drsel skozi moje siromašne dláni.*« Isti motiv je prisoten v skladbah *Večer v planini 1, 2* (J. Glazer), ki ju je posvetil Moškemu zboru »*Slava Klavora*« ter priložil svojo sliko z besedilom: »*l. Že je med veje mrak zašel, več izpleti se ne more – glasno, glasneje zvon zapel je iz doline k nama v gore. Zadnji zvok iztrepeta, vse v tišini eni sami – tiha ti ob moji rami, kakor da več nisva dva. II. Zvon Ave Marijo poje, v mrak k nama dviga se dvoje: molk in glas. Spet tiho ... vse v eno se zliva – in tudi midva molčiva: jaz ti, ti jaz.*«

Besedila je Vauda izbiral zelo premišljeno. Kažejo na njegov bogat čustveni svet, ki je bil tudi poln sočutja do drugih (verjetno je bil zato tako dober pedagog). S skladbami je tenkočutno obeležil trenutke, ki so zaznamovali njegovo življenje ali življenje drugih. Pri partituri *Napis na grobu* (1982, bes. Alojz Gradnik) je dodal stran z naslovom »*V meni gori večni plamen spomina – napis na grobu mladega dekleta*« z besedilom in fotografijo Stanke Knez (15. 6. 1937–18. 9. 1981).

Pri skladbi *Memento mori* (1993, bes. Dušan Mevlja) je natipkal celo stran pojasnila: »Dušan Mevlja priobčuje v mariborskem *Večeru* 5. 2. 1985 članek spominu Janka Glazerja 'Ob 10-letnici pohorskega barda'. V zapisu je omenjena njegova življenjska pot, pesniška stvaritev, mnogostransko kulturno delo, tu so izpovedi Stanka Janeža, Viktorja Smoleta in Borisa Paternuja. Skratka, prikazan je žlahten profil najglobljih hrepenenj, v katerih je 'harmonija najvišje življenjsko in pesniško načelo'. Prepustimo nadaljevanje članka Dušanu Mevlji: '*Ko smo pokopavali Janka Glazerja pred desetimi leti v njegovih rodnih Rušah pod Pohorjem, sem mu na dan pred pokopom napisal pesem, ki sem mu jo mislil prebrati ob njegovem odprtem grobu. Vendar je bilo na njegovem pogrebu toliko govornikov in pogrebcev, da sem jo raje zamolčal. Šele ko se je množica razšla in ko sem stal sam ob njegovem grobu, sem mu jo potihoma prebral: 'Zaprl si trudne oči, pohorski bard. Nad temnimi gozdovi joče večerni škrat, jočejo samotne trate: Na samotni pohorski frati cveti krvavi ciproš samo zate, samo zate ... Da, čujem jok večernega škrate ... slišim glasove, kako se v tajanstveni zmešnjavi polagoma urejujejo in iščejo svoj odmev, ki bo vedno trepetal med vejami zelenega Pohorja' ...*« (Zlatan Vauda, maj, 1993).

Zgovorne so tudi Vaudove priredbe slovenskih ljudskih pesmi. *Štiri narodne* za glas in klavir (1953) je npr. posvetil svoji »dragi sestri Ireni, ki je lepo in rada pela«. Na naslovnico je pritržil njeno č-b fotografijo. V ciklu so priredbe pesmi: *Vsi so prihajali*, *Dekle, zakaj*, *Ti si urce*, *Sva z lub'co*. *Ocveo si mi* za mladinski zbor je tudi ena takšnih (1968), ali pa *Kje so tiste stezice* za dve violini in klavir (2001, posvetil Triu Simonutti).

Besedilo pesmi *Plač matere* je v prekmurskem narečju, ponekod piše »narodna iz Pomurja«. ³⁰ To ljudsko pesem je kar večkrat uporabil, kar pomeni, da mu je globoko sedla v srce. Zbirka hrani še partiture priredb iste ljudske pesmi za mladinski, ³¹ za moški zbor (1992), za dve violini in klavir (1992), za dva violončela (1986), za klarinet in klavir (1982) ter za oboo in klavir 1993, besedilo pa opisuje bolečino matere, ki je izgubila otroka: »*Ocveo si mi, ocveo, cvejtek, vehno, žitka mojga žitek. Ti, nébe lejpa roužica, si mi že süha kak spica. Kelko nepokojni nouči, i lic moji znoj kak vrouči sem zradostjov pretrpejla, gda sem za tébe skrbejla. Obnejmila so ti vüsta, zibelca tvoja je püsta; v plač oblečena škrinjica, ti je zebrána hižica. Ti se samou na pout spravlaš, i mene samo ostavlaš! Smrt, zakaj si tak nej prišla, kaj bi jaz dnes odtéc šla!?*«

Na hrbtni strani ovojne strani partiture *Plač matere* za dve violini in klavir je skladatelj pripisal: »*Triu Simonuti – Ana, Irena, Tripo*« ter dodal fotokopijo naslovnice vinilnega LP albuma »*Irena, Ana i Tripo Simonuti*«, ki je leta 1990 izšel pri Jugodisku (LPD-0533). ³² Čeprav omenjene skladbe ni na njem, je predvidevati, da je ta sestav kdaj njegovo glasbo izvajal, Zlatan Vauda pa je kopijo naslovnice albuma verjetno dodal zaradi skupinskega portreta njegovih članov. Na naslovnici partiture je pripisal »izvirna narodna melodija (hipoeolska)« ter »Josip Dravec – Glasbena folklor Prekmurja – izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 1957.« Skladbo je napisal v septembru 1992, v avgustu istega leta pa je nastal moški zbor, s priloženo sliko rojstnega kraja, besedilom pesmi in pojasnilom: »*V tej pesmi je prikazan jok matere za umrlim otrokom. Napev ima značaj starih prekmurskih melodij. Pregnantnost melodije in njenog 5/8 ritma me je privabila, da jo priredim za troglasni mladinski zbor, pozneje za dva violončela, za tri violončela, za flavto in klavir, za klarinet in klavir, za violončelo in klavir, za violončelo in komorni godalni sestav, a v III. Godalnem kvartetu se čuje v 2. stavku.*«

Zdi se, da domotožje predstavlja vsebinsko rdečo nit v njegovih skladbah. Zelo neposredno je to izraženo na primer v njegovi skladbi

³⁰ Pri partituri za klarinet in klavir ter partituri za dva violončela.

³¹ Brez letnice nastanka.

³² Trio Simonutti je eden najbolj znanih srbskih komornih skupin, ki je delovala v letih 1988–2009, v sestavi Tripa Simonuttija (violina) in njegovih dveh hčera – Irene (violina) in Ane (klavir). Gl. več o tem na: <https://simonutti.com/trio/>.

Domovina za mešani zbor na besedilo Jasne Princ.³³ Besedilo je nastalo 4. septembra 1944 v Kragujevcu, uglasbil pa ga je 8. januarja 2000 v Beogradu. Iz tega časa je tudi korespondenca med njim in pesnico, besedilo pesmi pa se glasi: »*Domovina! Vedno mislim nate, ko vzhaja sonce, ko se dela dan. Domovina! Vse bi dala zate, za tvoje gozde in za žitno plan! Domovina! Ti si v mojem srcu, kot ladja v morju se zasidrala. Domovina! Ti si vse na svetu, saj si v ljubezni me zazibala! Domovina! Tvoje dete joče/pokliči in pripelji ga nazaj! Domovina!*³⁴ *Saj ves narod stoče, kedaj bo zopet srečen kot nekdaj? Domovina! To je klic z daljave v verige črne vklejenih sirot. Domovina! Naših sinov glave za tebe se žrtvujejo brez zmot! Domovina! Naše žrtve sprejmi, saj žrtvenik je že čez mero poln. Domovina! Spet ljubezen daj mi, ker tvoj je otrok težko, težko boln.*«

Tudi že predstavljeno besedilo skladbe *Nekoč* Berte Čobal - Javornik, ki ga je uglasbil ob svojem 75. rojstnem dnevu, izraža domotožje. Kot je zapisala sama pesnica o njem, Zlatan Vauda »*rad obuja spomine in se v mislih sprehaja po naših poteh, polnih nostalgije, hrepenjenja in ljubezni do domačega kraja. Tu ob Pesnici, med vrbami in griči, še vedno išče mladostne spomine. Že bolehen in v težkih razmerah bombnega napada na Beograd je Vauda uglasbil skladbo Nekoč (besedilo Berta Čobal - Javornik). Delo je akademski zbor Liguster 22. junija 2000 uspešno predstavil v dvorani Union v Mariboru. Številno občinstvo je noviteto z navdušenjem sprejelo. Na moje besede je nastala še druga skladba (nastaja že tretja) za mešani pevski zbor, ki zdaj čaka na izvajalca. Upamo, da bo kdo segel tudi po težjem delu, kot je skladba Slišim potok žuboreti.*« (Čobal - Javornik 2000, 25–26)

Slednjo je posvetila »umetniku, rojaku Zlatanu Vaudi«. Besedilo pesmi *Slišim potok žuboreti* kaže na globoko povezanost skladatelja z omenjeno pesnico in z rodnim krajem – Pernico:

»*V zavetju časa misel kroži, razdalje meri mi spomin, ob potoku sam posedam, šumenje slišim iz davnin. Prgišče vode si zajamem, kristalno bistre iz globin, šum skrivnostni me prevzame. 'Kod hodiš moj zgubljeni sin?' V mislih stopam po domači grudi. In zrem v svet mladostnih dni, slišim potok žuboreti, grem po stezi, tebe ni! Še v kamnu slišim žuborenje, najlepšo pesem mladih dni, pod vrbami so skrite sanje, čez most me vodijo poti. Gradim iz peska si gradove, po trati stopam bosonog. Iz stolpa slišim še zvonjenje, po domu toži tvoj otrok.*« (Čobal - Javornik 2000, 26)

Ob domotožju, ki je bilo ena pomembnejših vsebinskih komponent njegovih vokalnih del, kaže ta pesem tudi na to, da je bil Vauda kot človek priljubljena osebnost, in da je takšen ostal zapisan v spominu

³³ Nad naslovom skladbe je zapisal »Skladbo poklanjam Moškemu in Ženskemu zboru Kreditne banke v Mariboru (dirigenti M. Antauer in I. Rigo). Beograd, junij, 2000«. Če je do izvedbe prišlo, nimamo podatkov.

³⁴ Na tem mestu je opomba Zlatana Vaude: »V 34. taktu je skladatelj verze Jasne Prinčeve ozvočil s tremi akordi, ki jih je zapisal kot amater po znani tragediji 21. oktobra 1941.«

domačinov rojstnega kraja. Z njimi je ostala povezana njegova hčerka Marija – Maja Vauda. Krajanji Pernice so namreč 31. maja 2001 podprli odprtje njene razstave v Razstavnem salonu Rotovž, ki jo je pripravila skupaj s svojim življenjskim sopotnikom, tudi vizualnim umetnikom, Nikolo Pilipovičem (Vauda M. in Pilipović 2001, 37).

V njegov krog znancev in prijateljev v Sloveniji, ki so pomagali promovirati njegova dela, sta spadala tudi Marjan Pungartnik in Jasna Princ. Z gospo Jasno ga je vezalo iskreno prijateljstvo, gre za poznanstvo še iz časa Kragujevca. Zbirka hrani delček njune korespondence in rokopisne notne zapise klavirskih skladb (oz. skladb za harmonij) Zlatana Vaude, posredovanih in najverjetneje posvečenih njej (le pri prvi je navedeno njeno ime), iz leta 1941 in 1940. Sam jih je tudi prikupno lastnoročno likovno opremil. Naslovnica zvezka oz. mape nosi naslov Kompozicije V, v njej pa so: *V tihi mesečni noči* (10. 4. 1941), *Cvetna nedelja* (10. 4. 1941), *Januarska burja* (24. 1. 1941), *Ob jezeru* (4. 1. 1941), *Sanje, Crveni sarafan (ruska pesma)*, *Puščavski pesek šepeče ...* (vse tri 19. 11. 1940), *Poletne melodije* (21. 5. 1940) in *Fantazije* (9. 3. 1941). Jasni je posvetil tudi skladbo za harmonij *Večerni preludij* (»v Kragujevcu, 12. maja 1944«). To so ene prvih Vaudovih stvaritev, ki jih je napisal še kot samouk. Podajamo le prvi dve vrstici od treh.

Slika št. 2: Zlatan Vauda: Januarska burja. Faksimile rokopisa.

Slika št. 3: Zlatan Vauda: Cvetna nedelja. Faksimile rokopisa.

Slika št. 4: Zlatan Vauda: Ob jezeru. Faksimile rokopisa.

Celoten snopič gradiva je Glasbeni in filmski zbirki podarila Jasna Princ iz Maribora 14. 1. 2011. Korespondenca razkriva njuno močno prijateljsko vez, če ne tudi mladostno simpatijo, ki ni ugasnila niti v njunih zrelih letih. Iz Vaudovega pisma z dne 19. 1. 2000 je razbrati, da ji bo poslal partituro skladbe *Domovina* za mešani zbor na njeno besedilo in da jo prosi, če jo posreduje gospodu Pungartniku. Očitno se je skladatelj tudi sam zelo angažiral pri pošiljanju in izvedbi svojih del v

Sloveniji. V pismu z dne 20. 3. 2002 jo obvešča, da je skladbo *Domovina* poslal tudi v Ljubljano Našim zborom in drugim.³⁵ V pismu iz 25. 5. 2000 jo zopet prosi, če posreduje isto skladbo dirigentu moškega zbora Nove KBM Miranu Antauerju, ki je »pred dnevi izvedel že eno skladbo na besedilo Janka Glazerja, posvečeno zboru«.³⁶

Za vse njegove partiture in notne zapise sta značilni izjemna natančnost in estetskost izdelave. Večina je opremljena še z drugim pomembnim dokumentarnim gradivom ali podatki (od reprodukcij fotografij, posvetil, podatkov o pesnikih, izvajalcih itd.). To veliko pove tudi o drugih platih skladateljeve osebnosti – da je bil vsestransko talentiran umetnik, ki je težil k odličnosti na vseh ravneh. Bil je človek in glasbeni umetnik širokega profila – z jasnostjo in širino svojih misli, strogostjo in disciplino do svojega dela ter tenkočutno srčno milino do sveta okoli sebe.

Sklepne misli

Zlatana Vaudo je torej med drugim krasil bogat notranji svet. Ta je bil pogojen z njegovo osebnostjo, rodom, družino, okoljem in geni, saj sta bila skladatelja in glasbenika že njegov ded Vinko in oče Mirko Vauda.³⁷ Ustvaril je obsežen skladateljski opus, ki še ni bil dokončno prešteti niti v celoti ovrednoten, čeprav so ga tu pa tam že izvajali številni, tudi slovenski glasbeniki (npr. Trio Lorenz, Eva Novšak - Houška in Ernest Ačkun) že v času skupne države Jugoslavije, v samostojni Sloveniji pa najprej zborovski sestavi, pevci, dirigenti in instrumentalisti iz Maribora ali okolice. Med njimi je bilo tudi nekaj univerzitetnih učiteljev (rednih profesorjev) in sodelavcev z Oddelka za glasbo Pedagoške fakultete v Mariboru (Dragica Kovačič, Jože Fürst, Cveto Kobač, Adriana Magdovski, mag. Ivan Vrbančič ...) ali drugih uveljavljenih izvajalcev. Objavljene skladbe se izvajajo povsod po Sloveniji, a zanje nimamo podatkov. Najbolj priljubljena je prav gotovo *Sonata brevis*, preizkusni kamen študentov glasbe in drugih klarinetistov.

Kot skladatelj je bil Vauda zmerno modernistično usmerjen, čisti konstruktivizem ga ni zanimal, čeprav je njegove elemente tudi ponekod uporabil kot tehniko skladanja. Prav tako kot se ni popolnoma nikjer odpovedal elementom tonalnosti, vendar ga zaradi tega še ne moremo imeti za tradicionalista. In zelo skrbno je izbiral žanrom primerno tehniko in izraz. Slednji je v samospevih in komornih delih bolj ekspresionističen kot v zborovskih delih, kjer je ohranil več romanti-

³⁵ Ta skladba je izšla v zbirki *Zborovska glasba 2011* Društva slovenskih skladateljev v zv. 8 na str. 3–7.

³⁶ To je bila *Pesem o rasti* za mešani zbor.

³⁷ Gl. Seznam v sistemu COBISS evidentiranih del obeh.

čnega izraza. Trdne oblikovne strukture in vedrina v nekaterih komornih ali solističnih delih (*Sonata brevis*) ga deloma opredeljujejo kot modernističnega klasicista. Zelo na splošno bi ga lahko označili kot skladatelja pluralističnega modernizma, vsaka skladba pa bi zahtevala, seveda, samostojno obravnavo. A ta prispevek ni bil namenjen kompozicijski analizi njegovega opusa.

Čeprav je Zlatana Vaudo njegova druga domovina sprejela zelo prijazno, saj se »u Srbiji profesionalno korektno, a ljudski toplo i dostojanstveno vodi briga o delu Jenka, Logara i Vaude« (Sabo 2010a, 269), še bolj je bilo tako brez dvoma v času »bratske skupnosti« jugoslovanskih narodov in narodnosti, v Sloveniji ni imel tolikšne podpore niti v času bivše Jugoslavije niti v samostojni Sloveniji. Alenka Glazer mi je poročala, kolikokrat je morala posredovati na Društvo slovenskih skladateljev, da so ga sprejeli medse.³⁸ Postopek je trajal kar več let. Brez njenih prizadevanj bi morda ta projekt celo propadel. Kje so razlogi za to, bi bila zanimiva tema za nadaljnje raziskovanje.

Za Zlatana Vaudo je bilo srečanje, poznanstvo in prijateljstvo z Alenko Glazer ter njeno družino usodnega pomena. Precej se je v Mariboru naredilo za njegovo promocijo, ki je bila v večini odvisna od kroga njegovih znancev in prijateljev, z njegovo hčerko Majo in gospo Glazerjevo na čelu, ter z lastno angažiranostjo skladatelja. Pravzaprav nas je vse skupaj, tudi Univerzitetno knjižnico Maribor³⁹ in glasbenike izvajalce, povezal sam s svojo glasbo. Veliko njegovih notnih zapisov hrani Glasbena in filmska zbirka UKM in upajmo, da bo njegova glasba še večkrat zazvenela na koncertnih odrih. Ne le skladatelju v spomin, ampak kot slovenska kulturna dediščina in umetnost, ki v duhu svojega stvaritelja živi še naprej in je pravzaprav večna.

Viri in literatura:

Ballata, Zequirja. 2003. Večer slovenskega Lieda: baritonist Samo Ivačič se je ob sodelovanju pianista Andraža Hauptmana predstavil s slovenskimi samospevi. *Večer*, 27. febr., 11.

Bauman, Jasmina. 2015. *Znameniti Slovenci v Beogradu*: RTV SLO, Radio Maribor MM1, 18. december 2015. Dostopno na: <https://365.rtvsllo.si/arhiv/poglej-in-povej/174929841>

Čobal - Javornik, Berta. 2000 »Zlatan Vauda – rojak Pernice«. *Občinske novice: glasilo občine Pesnica* 5 (3): 25–26.

³⁸ Vauda je postal član Društva slovenskih skladateljev 17. marca 2004. Podatek, ki ga je zbirki posredovala Alenka Glazer.

³⁹ Najtesnejše stike je s hčerko Zlatana Vaude Marijo (Majo) Vauda navezala nekdanja ravnateljica UKM dr. Zdenka Petermanec.

- Glazer, Alenka. 1999. »O gúgalicah«. V Vauda, Zlatan in Alenka Glazer: *Gúgalice: za otroški zbor in klavir*. Maribor, Mariborska literarna družba. (Zbirka Čriček; 1)
- Habe, Tomaž. 2011. »Ko šla boš ..., Pesem o rasti, Moja sanja, Domovina«. V *Koncertni atelje DSS. Zborovska glasba 2011 DSS. Slovenski komorni zbor*. Sreda, 7. septembra 2011. Dirigentka: Martina Batič. [Koncertni list], 6.
- Hvalec, Sanja. 2015. *Solistična literatura za klarinet slovenskih skladateljev med letoma 1950 in 2012*. Magistrsko delo. Maribor: [S. Hvalec], 2015. Dostopno tudi na: <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=48517>
- Kobal, Cveto. 2012. *Koncert: Salon glasbenih umetnikov, Festival Lent, Maribor 2012, Evropska prestolnica kulture, dvorana Union, 22. junij 2012*. Cveto Kobal, flavta, Jakša Zlatar, klavir. Program: *Kraljevi koncert št. 4 / François Couperin. Spomini na Ohrid / Nello Milotti. Che, tango che; Oblivion; Jeanne y Paul / Astor Piazzolla. Estampa za flavto solo / Zlatan Vauda. Sonatina za flavto in klavir, op. 76 / Darius Milhaud. Balada za flavto in klavir / Franck Martin*
- Kocutar, Stane, Salmič Kovačič, Karmen in Marija Vauda. 2023. *100 let rojstva skladatelja Zlatana Vaude*: Radio Maribor, oddaja Poglej in povej, 19. 1. 2023. Dostopno na: <https://365.rtvsl.si/arhiv/poglej-in-povej/174929841>
- Koncert ob odprtju razstave Znameniti Slovenci v Beogradu*: v Univerzitetni knjižnici Maribor, 17. dec. 2015. Izvajalci: pianistka Adriana Magdovski, violinistki Sausan Hussein in Špela Huzjak, baritonist Aleš Marčič. Program: *Kje so tiste stezice, Plač matere in Oreh*.
- Križnar, Franc. 2017. »Glasbene migracije: stičišče evropske glasbene raznolikosti na DVD-ju RTS KOP (Srbija): skladatelj, dirigent in pedagog Zlatan Vauda (1923–2010)«. *Glasba v šoli in vrtcu* 20 (3): 55–56.
- Križnar, Franc. 2019. »Slovensko srbski kulturni in še posebej glasbeni odnosi: glasba je brezmejna!«. *Slovenika* 5: 111–128. <https://doi.org/10.18485/slovenika.2019.5.1.7>
- Kužnik, Irena, Snežana Goršek, Darja Kovrlija in Ivo Đukanović. 2013. »Slovenski skladatelji v Srbiji – odslikave in odmevi: prispevek na Vseslovenskem srečanju v Državnem zboru v Ljubljani, l. 2013.« *Bilten (Društvo Slovencev v Beogradu – Sava)* 11 (22): 3–4.
- Liguster (vokalna skupina) in Jožica Lovrenčič Lah (umetniški vodja). 2001. *Nekoč*. Maribor: [samozal.], p 2001. 1 CD + 1 spremna knjižica
- Peričič, Vlastimir, Dušan Kostić in Dušan Skovran. 1969. *Muzički stvaraoči u Srbiji*. Beograd: Prosveta.
- Podlesnik Marčič, Karmen, Karmen Salmič Kovačič, Maja Vauda in Marjan Šijanec. *Zlatan Vauda – In memoriam*: v okviru oddaje Glasnik, oddaja TV Maribor na RTV Slovenija, 17. april 2012. Dostopno na: <https://365.rtvsl.si/arhiv/glasnik/134218270>
- Sabo, Anica. 2003. »Tri akorda Zlatana Vaude«. *Novi zvuk* 23: 28–33.
- Sabo, Anica. 2010a. »Slovenački kompozitori u Srbiji: Davorin Jenko, Mihovil Logar, Zlatan Vauda.« V *Srbi v Sloveniji, Slovenci v Srbiji*, ur. Ingrid Slavec

- Gradišnik in Dragana Radojičić, 261–270. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Sabo, Anica. 2010b. »Zlatanu Vaudi v spomin (1923–2010)«. *Bilten (Društvo Slovenaca »Sava« u Beogradu)* 8 (16): 1–2.
- Sabo, Anica, 2014. »Beograjski Slovenec Zlatan Vauda: zgodovinski pogled in sodobnost. V *Povzetki. Mednarodna znanstvena konferenca Poklicne migracije in priseljenska/manjšinska kulturna produkcija v državah jugoslovanskega prostora, 20. junij 2014, Ljubljana: 5.* Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU.
- Sabo, Anica in Marija Vauda. 2020. »Nepokošeni osmesi: Zlatan Vauda (1923–2010)«. *Slovenika* 6: 193–[209].
- Salmič Kovačič, Karmen. 2003. *Glasbena sozvočja: ob 80. letnici skladatelja Zlatana Vaude.* Radio Maribor, 9. jan. 2003.
- Salmič Kovačič, Karmen, ur. 2007. *Dr. Roman Klasinc: 1907–1990: ob obletnici rojstva.* Maribor: Univerzitetna knjižnica Maribor, Enota za domoznanstvo. (Zbirka Osebnosti; 4).
- Salmič Kovačič, Karmen. 2010. Zlatan Vauda (1923–2010). *Večer*, 10. nov., 14.
- Salmič Kovačič, Karmen. 2012. *Zlatan Vauda (1923–2010): in memoriam: [razstava].* Knjižno razstavišče Univerzitetne knjižnice Maribor 2.–18. april 2012. Maribor: Univerzitetna knjižnica.
- Sindik, Dušan, Slobodan Jakoš in Saša Verbič. 2015. *Znameniti Slovenci u Beogradu = Znameniti Slovenci v Beogradu: Društvo Slovenaca u Beogradu, Društvo Sava, Beograd 2014: Univerzitetna knjižnica Maribor, Maribor 2015: [razstava v Društvu Slovenaca u Beogradu – Društvo Sava, 18. 6. 2014, Beograd: [razstava v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor, 7. 12. 2015–31. 1. 2016].* Maribor: Univerzitetna knjižnica Maribor.
- Slavec Gradišnik, Ingrid in Dragana Radojičić, ur. 2010. *Srbi v Sloveniji, Slovenci v Srbiji.* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Studen, Marko. 2000a. »Zlatan Vauda«. *Naši zbori* 50 (2): 4.
- M[arko] Stu[den]. 2000b. »Vauda, Zlatan«. V *Enciklopedija Slovenije* 14 (U–We), 158–159. Ljubljana, Mladinska knjiga.
- Tomažič, Bojan. 2020. Iz Beograda se je pripeljal z vespo: skladatelj Zlatan Vauda je imel do smrti v srcu Vukovski Dol in Maribor, pove njegova hčerka Marija iz Beograda. Tudi v njej, likovni umetnici, se najde še veliko vukovskega. *Večer v nedeljo* 20. sept., 1.
- Vauda, Marija in Nikola Pilipović. 2001. »Zahvala«. *Občinske novice: glasilo občine Pesnica* 6 (2): 37.
- Vauda, Marija. 2012. »Maribor 2012 – evropska prestolnica kulture: In memoriam Zlatanu Vaudi (1923–2010)«. *Bilten (Društvo Slovenaca »Sava« u Beogradu)* 10 (19): 10–13.
- Vauda, Marija. 2013. »'Zlata doba' Otroškega zbora RTS: promocija knjige v Društvu Sava«. *Bilten (Društvo Slovencev v Beogradu – Društvo Sava)* 11 (22): 18–20.
- Vauda, Marija in Dušan Tomažič. 2020. Luksuz je hoditi po svoji poti: skladatelj in dirigent Zlatan Vauda se je v dijaških letih pozimi iz Vukovskega

Dola v gimnazijo v Maribor vozil s smučmi, pove njegova hčerka Marija, beograjska likovna umetnica, opazna tudi na mednarodni sceni. Tudi ona je del otroštva preživela na domačiji pri Pernici. *Večer v nedeljo* 20. sep., 10–12.

- Vauda, Zlatan in Karmen Salmič Kovačič. 1999. »Zlatan Vauda: 'Imeti moraš rad, da bi lahko znal, znati moraš, da bi lahko imel rad'«. *Dialogi* 35 (7/8): 3–11.
- Vauda, Zlatan. 2006. *Vokalize: zbirka vokaliza i kompozicija*. Beograd: Dečki kulturni centar.
- Verbić, Saša, Dušan Sindik, Slobodan Jakoš, Karmen Salmič Kovačič in Renata Močnik. 2015. *Znameniti Slovenci v Beogradu: pregledna razstava: Knjižno in Likovno razstavišče Univerzitetne knjižnice Maribor*, 17. december 2015–31. januar 2016.
- Zvonar Predan, Darka. 2012. Usodni trije akordi Zlatana Vaude: Maribor se je poklonil spominu na enega najpomembnejših slovenskih glasbenih ustvarjalcev v Beogradu. *Večer* 12. apr, 15.

Karmen Salmič Kovačič
Univerzitet u Mariboru
Univerzitetna biblioteka Maribor, Muzička i filmska zbirka
Slovenija
karmen.salmic@um.si

ZLATAN VAUDA I NJEGOV OPUS IZMEĐU DVE DOMOVINE

Ovaj članak pokušava da skicira portret slovenačkog kompozitora, dirigenta i pedagoga Zlatana Vaude (1923–2010), koji je rođen pre sto godina u Pernici (nekadašnjoj Sv. Marjeti ob Pesnici), a većinu života je proveo u Beogradu. U Srbiji, u koju su ga odveli surovi događaji Drugog svetskog rata, bio je prihvaćen otvorenih ruku kao mladi talentovani umetnik. Tamo se akademski muzički obrazovao i sa Dečjim horom RTB stvorio sjajnu dirigentsku karijeru. Njegov obiman kompozitorski opus sve vreme je ostao u senci njegovog rada. Bio je „domaći” na inostranom tlu, a istovremeno „strani” na domaćem. Članak otkriva šta je povezivalo Vaudu sa slovenačkom zemljom, kulturom i Slovencima, sa kojima je sve vreme održavao kontakt, kako se to odražava u njegovom opusu, izvođenju njegovih kompozicija i koje su dodirne tačke njegove muzike i slovenačkog kulturnog nasleđa, čiji će deo ovaj kompozitor nesumnjivo ostati. Muzička i filmska zbirka Univerzitetne biblioteke Maribor čuva samo deo njegove ostavštine, koja će biti bitan izvor za ovo istraživanje, a ključna ličnost u promociji njegovog rada u Sloveniji bila je pesnikinja i istoričarka književnosti Alenka Glazer iz Ruša.

Ključne reči: Zlatan Vauda (1923–2010), Srbija, slovenačka nacionalna manjina, slovenački kompozitori i dirigenti, slovenačka kulturna baština, slovenačka muzika

Karmen Salmič Kovačič
University of Maribor
Maribor University Library, Music and Film Collection
Slovenia
karmen.salmic@um.si

ZLATAN VAUDA AND HIS OPUS BETWEEN TWO HOMELANDS

This article seeks to sketch a portrait of the Slovenian composer, conductor and pedagogue Zlatan Vauda (1923–2010), who was born a hundred years ago in Pernica (formerly Sv. Marjeta ob Pesnici) but who spent most of his life in Belgrade. In Serbia, where he was taken by the tumultuous events of World War II, he was warmly accepted as a young talented artist. There he received an academic musical education and had a great conducting career with the Radio Television Belgrade Children's Choir. His extensive compositional oeuvre has always remained in the shadow of this work. He was a 'local' on a foreign soil, and at the same time a 'foreigner' in a local context. The paper reveals what connected Vauda with the Slovenian land, culture and people, with whom he maintained contacts all the time, the ways in which this was reflected in his oeuvre, the performance of his compositions and the points of contact between his music and the Slovenian cultural heritage, to which this composer undoubtedly belongs. The Music and Film collection of the Maribor University Library holds only a part of his belongings, which will be an important source for this research. The key person in the promotion of Vauda's work in Slovenia was the poet and literary historian Alenka Glazer from Ruše.

Keywords: Zlatan Vauda (1923–2010), Serbia, Slovenian national minority, Slovenian composers and conductors, Slovenian cultural heritage, Slovenian music

Prejeto / Priljeno / Received: 24. 07. 2023.
Sprejeto / Prihvačeno / Accepted: 23. 11. 2023.

Priloga 1

Objavljena ali v sistemu COBISS zavedena dela Vinka in Mirka Vaude

Vauda, Vinko. 1901. *Drevo v cvetu* [Glasbeni rokopis]: moški četveterospjev. [Ljubljana, samozal.]. (Arhiv uredništva *Novih akordov*. Rokopis je digitaliziran)

Vauda, Vinko. 1901. *Lahka noč* [Glasbeni rokopis]. Besede Ivan Resmanove. [Ljubljana, samozal.]. (Arhiv uredništva *Novih akordov*. Rokopis je digitaliziran)

Vauda, Vinko. 1901. *Oj planine!* [Glasbeni rokopis]. Ženski zbor s samospevom. Besede Fran Leveča. [Ljubljana, samozal.]. (Arhiv uredništva *Novih akordov*. Rokopis je digitaliziran)

Vauda, Vinko. 1901. *Zvečer* [Glasbeni rokopis]: ženski zbor. Besede M. Vilharjove. [Ljubljana, samozal.]. (Arhiv uredništva *Novih akordov*. Rokopis je digitaliziran)

Vauda, Vinko. 1922. *V slovo*. [Glasbeni tisk] V *Zbori za štiri moške glasove*, po dr. Josip Čerinovi prvi izdaji uredil Matej Hubad. V Ljubljani: Glasbena matica.

Vauda, Vinko. 1929. *V slovo*. [Glasbeni tisk] V *Zbori za štiri moške glasove*, po dr. Josip Čerinovi prvi izdaji uredil Matej Hubad. V Ljubljani: Glasbena matica.

Vauda, Mirko. 1910. *Srce še* [Glasbeni rokopis]. [Besedilo] Jos. Freuensfeld. [Ljubljana, samozal.]. (Arhiv uredništva *Novih akordov*. Rokopis je digitaliziran)

Vauda, Mirko. 1912. *Na valčkih poletne noči* [Glasbeni rokopis]. [Ljubljana, samozal.]. (Arhiv uredništva *Novih akordov*. Rokopis je digitaliziran)

Vauda, Mirko. 1912. *Tisti maj* [Glasbeni rokopis]. [Besedilo] Ljubin. [Ljubljana, samozal.]. (Arhiv uredništva *Novih akordov*. Rokopis je digitaliziran)

Priloga 2

Objavljena in v sistemu COBISS zavedena dela Zlatana Vaude (glasbeni tiski)

Vauda, Zlatan. 1968–69. *Dedek Mráz*: enoglasje s klavirsko spremljavo. [Besedilo] Stjepan Grgić; [prevod besedila] J. J. *Grlica* 13 (1): 116.

Vauda, Zlatan. 1968–69. *Mali zeka*: enoglasje s klavirjem. *Grlica* 13 (3): 96.

Vauda, Zlatan. 1969. *Pusto je ...*: mešani zbor. [Besedilo] Roman Romanov. *Naši zbori* 21 (2–4): 75.

Vauda, Zlatan. 1974–75. *Himna miru*: 3-gl. s klavirsko spremljavo: mladinski zbor. [Besedilo] Branko Karakaš; [prevod besedila] Stana Vinšek. *Grlica* 17 (3–5): 82.

Vauda, Zlatan. 1983. *Dedek Mráz*. V *Notna mapa št. 1. Otroški pevski zbori*, urednik Jože Fürst. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Vauda, Zlatan. 1987. *Tri pesmi iz NOB*. V Zapojmo veselo: devet pesmi za mladinske zборе a capella, s spremljavo klavirja in za mladinske mešane zборе, uredil in uvod napisal Ciril Cvetko. Ljubljana: Partizanska knjiga.

Vauda, Zlatan. 1988. *Seanse III*: za mecosopran i klavirski trio. Beograd: Udruženje kompozitora Srbije.

Vauda, Zlatan. 1991. *Nek nema više ---*: dečji hor i klavir. [Besedilo] Miodrag Novaković. Beograd: Organizacija Prijatelji dece Beograda. Vsebina: Nek nema više: jednoglas; Nek nema više: dvoglas; Nek nema više: troglas

Vauda, Zlatan. 1999. *Gúgalice*: za otroški zbor in klavir. Alenka Glazer [besedila]. Maribor: Mariborska literarna družba, 1999. (Zbirka Čriček; 1)

Vauda, Zlatan. 2000. *Rodovnik*: moški zbor. [Besedilo] Janko Glazer. *Naši zbori* 50 (2): 64.

Vauda, Zlatan. 2000. *Pesem o rasti*: mešani zbor. [Besedilo] Janko Glazer. *Naši zbori* 50 (2): 45.

Vauda, Zlatan. 2000. *Moja sanja*: mešani zbor. [Besedilo] Ančka Salmič. *Naši zbori* 50, (2): 43.

Vauda, Zlatan. 2003. *Mladinski zbori*. Alenka Glazer (besedila). Maribor: Mariborska literarna družba. (Zbirka Čriček; 2)

Vauda, Zlatan. 2006. *Sonata brevis*: za klarinet in klavir = for clarinet and piano. Ljubljana : Društvo slovenskih skladateljev. (Edicije Društva slovenskih skladateljev; 1680)

Vauda, Zlatan. 2007. *Čira čara*. [Besedilo] napisala Alenka Glazer. *Ciciban* 63 (3): 26.

Vauda, Zlatan. 2007. *Pasteli*: pihalni kvintet = duvački kvintet = wind quintet. Maribor: Hartman.

Vauda, Zlatan. 2007. *Zêlenmedek*. [Besedilo] napisala Alenka Glazer. *Ciciban* 62 (10): 25.

Vauda, Zlatan. 2011. *Domovina*. [Besedilo] J. Princ. V *Zborovska glasba 2011 DSS*, glavni urednik Dušan Bavdek, zv. 8, 3–7. Ljubljana: Društvo slovenskih skladateljev. (Edicije Društva slovenskih skladateljev; 2000).

Vauda, Zlatan. 2011. *Ko šla boš ---*. [Besedilo] I. Minatti. V *Zborovska glasba 2011 DSS*, glavni urednik Dušan Bavdek, zv. 8, 8–11. Ljubljana: Društvo slovenskih skladateljev. (Edicije Društva slovenskih skladateljev; 2000)

Vauda, Zlatan. 2011. *Pesem o rasti*. [Besedilo] J. Glazer. V *Zborovska glasba 2011 DSS*, glavni urednik Dušan Bavdek, zv. 8, 14–16. Ljubljana: Društvo slovenskih skladateljev. (Edicije Društva slovenskih skladateljev; 2000)